

УДК 378.011.3-057.175:005.591.442(045)  
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-62>

**Ірина АПРЕЛЄВА,**  
*orcid.org/0000-0002-3012-7630*  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти  
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради  
(Харків, Україна) [aprelewa555@gmail.com](mailto:aprelewa555@gmail.com)

**Світлана КОЛОСОВА,**  
*orcid.org/0000-0002-6112-685X*  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти  
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради  
(Харків, Україна) [kolosova.svetlanavik@gmail.com](mailto:kolosova.svetlanavik@gmail.com)

## ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ТА ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

У статті розкрито зміст таких понять: особистісно орієнтована технологія, педагогіка партнерства, індивід, особистість, суб'єкт, індивідуальність; професійна індивідуальність педагога, контур, емпатія, толерантність, тьютор.

Визначено основні особливості реалізації принципу дитиноцентризму у процесі реалізації ідей та принципів педагогіки партнерства. Надано аналіз наукових праць, де розкрито основні характеристики особистісно орієнтованої педагогічної технології як підґрунтя педагогіки партнерства. Перелічено провідні ідеї, що було покладено в основу педагогіки партнерства.

Надано характеристику поняття «особистість педагога» як специфічного утворення, що є результатом функціонування системи професійно-значимих стосунків. Визначено особливості теоретичної моделі сучасного педагога за О. Пехотою, введено умовну назву «контур», під якою розуміється відносність меж складного багатокomпонентного та багаторівневого явища «індивідуальність педагога», що виступає основою для розуміння сутнісних змін, через які повинен пройти освітянин, який працює над упровадженням педагогіки партнерства.

Розкрито основні принципи та ідеї педагогіки партнерства, з урахуванням вимог, які вони висувають до професійних та особистісних характеристик сучасного педагога. Перелічено вимоги до організації освітнього процесу, яких дотримуються педагоги, з метою відповідності вимогам педагогіки партнерства.

Надано рекомендації щодо індивідуалізації процесу професійної підготовки освітянина до упровадження в систему роботи педагогіки партнерства, описано особливості кожного з трьох рівнів.

Автором проведено стислий аналіз системи роботи педагога-тьютора з урахуванням вимог педагогіки партнерства, а також перелічено особливості професійної діяльності педагога щодо запобігання неуспішності дітей у процесі навчальної діяльності.

У статті зроблено висновки про практичну доцільність підвищення професійного рівня освітян, формування у них навичок рефлексії та самоаналізу з метою успішного моделювання освітнього процесу відповідно до принципів педагогіки партнерства. Накреслено перспективи подальшої роботи над цим питанням шляхом упровадження технології навчання в грі.

**Ключові слова:** особистісно орієнтована технологія, педагогіка партнерства, особистість, індивідуальність, професійна індивідуальність педагога, тьютор.

**Iryna APRIELIEVA,***orcid.org/0000-0002-3012-7630**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;**Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Preschooleducation**Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council  
(Kharkiv, Ukraine) apreleva555@gmail.com***Svitlana KOLOSOVA,***orcid.org/0000-0002-6112-685X**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;**Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Preschool Education**Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council  
(Kharkiv, Ukraine) kolosova.svetlanavik@gmail.com*

## CHARACTERISTICS OF THE PERSONALITY OF THE TEACHER IN THE CONTEXT IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES AND IDEAS OF PARTNERSHIP PEDAGOGY

*The article reveals the content of such concepts: personality-oriented technology, partnership pedagogy, individual, personality, subject, individuality; professional personality of a teacher, contour, empathy, tolerance, tutor.*

*The main features of the implementation of the principle of ditinocentrism in the process of implementing the ideas and principles of partnership pedagogy are determined. The analysis of scientific works is presented, which reveals the main characteristics of personality-oriented pedagogical technology as the basis of partnership pedagogy. The leading ideas underlying the pedagogy of partnership are listed.*

*The concept of "personality of a teacher" is characterized as a specific education, which is the result of the functioning of a system of professionally significant relations. The features of the theoretical model of the modern teacher according to A. Pehota are determined, the conditional name "contour" is introduced, which means the relativity of the boundaries of the complex multicomponent and multilevel phenomenon "teacher's individuality", which acts as the basis for understanding the essential changes through which the teacher must go through, working on the introduction of pedagogy partnerships.*

*The basic principles and ideas of partnership pedagogy are disclosed, taking into account the requirements for the professional and personal characteristics of a modern teacher. The requirements for the organization of the educational process, observed by teachers, are listed in order to comply with the requirements of partnership pedagogy. Recommendations are given on the individualization of the process of professional training of a teacher for the introduction of partnership pedagogy into the work system, the features of each of the three levels are described. the process of educational activity.*

*The article draws conclusions about the practical feasibility of raising the professional level of teachers, developing their skills of reflection and introspection in order to successfully model the educational process in accordance with the principles of partnership pedagogy. The prospects for further work on this issue are outlined through the introduction of learning technology in the game.*

**Key words:** *student-centered technology, partnership pedagogy, personality, individuality, teacher's professional individuality, tutor.*

**Постановка проблеми.** Освіта була і залишається пріоритетною сферою в соціально-економічному, політичному, культурному, духовному розвитку України. Провідна роль у цій галузі належить педагогу. Саме через його професійну діяльність реалізуються проголошені у Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) принципи виховання духовно-інтелектуальної еліти нації, що неможливе без активізації процесу розвитку особистості.

Швидкі соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій державі, вимагають від сучасної людини не лише креативності, творчого підходу до розв'язання завдань, високого рівня розвиненості комунікативних навичок та роботи в команді, але й ціннісних орієнтацій, що спря-

мовані на розкриття свого власного потенціалу, внутрішньої потреби у саморозвитку та самовдосконаленні. За таких умов розвиток кожної особистості стає показником прогресу для всієї держави.

Сучасні компетентності педагога дошкільної освіти передбачають освоєння ним нових професійних ролей задля сприяння створенню особливих стосунків з усіма учасниками освітнього процесу, вмілого застосування сучасних освітніх технологій і методів навчання, спрямованих на розвиток ініціативи у дітей, створення можливостей для їх гармонійного розвитку, творчого самовизначення та саморозвитку в різних умовах життєдіяльності.

Пріоритетним завданням сучасної освіти є реалізація принципу дитиноцентризму. І. Бех

наголошує, що особистісно орієнтований підхід у процесі навчання набуває своєї актуальності. За І. Якиманською, особистісно орієнтоване навчання – це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність: суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти (Пехоти, 2002: 31-32).

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Над проблемою формування творчої, креативної особистості, яка самоактуалізується та саморозвивається працювали такі вчені: І. Бех, С. Гончаренко, В. Даль, В. Кан-Калік, В. Крижко, С. Крисюк, А. Лук, В. Моляко, О. Остапчук, Є. Павлютенков, В. Пуцов, А. Сологуб, В. Сухомлинський. Провідне гасло їх наукових робіт – створити умови, за яких навчальний процес став би сферою самоствердження особистості.

Особистісно орієнтована парадигма освіти вимагає нового мислення, осучаснення підходів до здійснення навчальної діяльності, високого рівня морально-духовної культури всіх суб'єктів освітнього простору. Такий підхід передбачає повноцінний інтелектуально-моральний та духовний розвиток окремої дитини, її подальшу всебічну творчу реалізацію.

Зараз у практику роботи закладів освіти упроваджується нова, більш сучасна система особистісно орієнтованого навчання – педагогіка партнерства. Ця інноваційна педагогічна технологія ґрунтується на наступних положеннях:

- демократизація освітнього процесу, що покликано розвивати мотивацію дітей до навчання на основі делегування їм усіх тих функцій, які вони спроможні самостійно виконувати (Ш. Амонашвілі, В. Дьяченко, І.Іванова В. Кричевського, А. Макаренко, С. Шацького, С. Шевченко);

- гуманізація навчальної діяльності, що вимагає застосування у роботі з дітьми психолого-педагогічних технологій, які покликані створити гуманістичні відносини між дорослим та дитиною (А. Комбс, А. Маслоу);

- розвиток соціальної компетентності, комунікативних здібностей дітей;

- створення умов для розвиваючого педагогічного процесу, що ґрунтується на наукових розвідках М. Вертгеймера, В. Давидова, Л. Занкова, ін.;

- визначення психологічного матеріалу, з яких можна працювати у процесі упровадження педагогіки партнерства на основі спостереження за дітьми, визначення їх особистісних особливостей на основі ідей, які були висунуті Л. Веккером;

- реалізація принципів системного підходу в психологічній науці, розробленого В. Ганзеним.

Головним стає визнання самоцінності дитини, її індивідуальності, врахування її самобутності; вихованці відразу визнаються повноправними суб'єктами пізнання, які мають власний досвід. За таких умов професійна діяльність педагога повинна бути спрямована на узгодження суспільно-історичного досвіду (наукові знання з різних галузей знань, що накопичені людством) з власним досвідом дитини, його активізацію, перетворення та безперервне збагачення, створення умов для соціалізації вихованця, формування його пізнавальних та творчих здібностей.

**Мета статті** – характеристика особистості педагога у контексті реалізації принципів та ідей педагогіки партнерства.

**Виклад основного матеріалу.** На сьогоднішній день важливим є усвідомлення тих змін, які потрібно здійснити у професійній сутності педагога, її психолого-педагогічних характеристики. У сучасного вихователя (вчителя, викладача) мають бути сформовані не лише індивідуальний стиль педагогічної діяльності, але й усвідомлення своєї особистісної та професійної сутності, готовність до безперервного професійного самовдосконалення. Педагог повинен мати право і бути здатним на власну вільну думку і творчу діяльність. Нагальною стає потреба створити умови для задоволення освітніх і професійних потреб, підвищення професійного рівня, різнобічного розвитку та самореалізації кожного з освітян.

Вченими виділено три основні тісно взаємопов'язані підструктури теоретичної моделі індивідуальності сучасного педагога: індивідуальна, особистісна, суб'єктивна. Вперше поняття «індивідуальність людини» було описане у наукових працях Б. Ананьєва. На думку науковця, індивідуальність характеризує людину як цілісну істоту.

Саме визначення понять «індивід», «особистість», «суб'єкт» та «індивідуальність» з позиції сучасної психолого-педагогічної науки потрібне для розв'язання проблеми формування професійної індивідуальності вихователя (вчителя, викладача) та подальшого вибору ним оптимальної для себе особистісно орієнтованої педагогічної технології. Саме цей вибір у подальшому буде визначати систему взаємовідносин «дитина – педагог – батьки», а також відповідність вимогам, які висуває до працівників освітньої галузі педагогіка партнерства.

За К. Крутій, О. Фунтіковою, індивід (від лат. *individuum* – неподільне ціле) – представник роду, член певної спільності. Як одиничне може бути виділений і зафіксований у мисленні лише через зв'язок, що веде до родового, загального. Як непо-

вторне, самотутнє можна досягнути тільки на фоні загальнолюдського, спільного, повторюваного. Індивід – людина як природна істота, продукт філогенетичного й онтогенетичного розвитку, носій індивідуально-своєрідних рис, як цілісність психофізіологічної організації, що забезпечує його усталеність у взаємодії з навколишнім світом (Крутій, Фунтікова, 2010: 35).

Л. Виготський трактує поняття «особистість», як таке, що містить все, що є у людині надприродного, історичного. Вона виникає на основі природженого, але є результатом культурного й історичного розвитку. За С. Рубінштейном, особистістю є людина, яка ставиться певним чином до оточення, і це її ставлення виявляється у всій її сутності (Пехоти, 2002: 35).

Особистість педагога – специфічне утворення, що є результатом функціонування системи професійно-значимих стосунків, у які він вступає в період шкільної та вищої освіти, а також у ході всієї наступної фахової життєдіяльності. Особистість освітянина – цілеспрямована, самоорганізовувана частина педагогічної дійсності, найголовнішою функцією якої є здійснення індивідуального способу взаємодії з нею. Функції регулятора особистісного розвитку педагога виконують мотиви, спрямованість, особливості характеру, рівень сформованості педагогічних спроможностей. (Пехоти, 2002: 35).

К. Крутій, О. Фунтікова визначають поняття «суб'єкт» (від лат. *sub* – під, *cultura* – оброблення, виховання, розвиток) – носій пізнання і предметно-практичної діяльності (індивід чи соціальна група), джерело активності, спрямованої на об'єкт (Крутій, Фунтікова, 2010: 257).

Індивідуальність освітянина можна описувати та аналізувати, спираючись на такі складові: зміст, ситуації виявлення у процесі педагогічної діяльності, критерії оцінки, практична модель, шляхи та способи розвитку особистісних та професійних властивостей, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності, що надають можливість реалізовувати основні принципи та ідеї педагогіки партнерства.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності – це система індивідуальних рис особистості, взаємозумовлених компонентами та внутрішніми зв'язками, що підпорядковуються змінам і виявляються в професійній діяльності; своєрідний самовияв особистості через усталену систему способів і прийомів, що утворюють особистісну систему дій і характеризуються не стереотипністю поведінки, оригінальністю та креативністю форм організації освітнього процесу, регулятор-

ними властивостями, які впливають на механізм міжособистісної взаємодії (Пехоти, 2002: 254).

Поняття «професійна індивідуальність педагога» на сьогоднішній день не має єдиного загальноприйнятого трактування. Останні дослідження психологів В. Кузьміна, К. Платонова дають підставу підійти до цього поняття з позиції «системної якості» як до багато структурного утворення, синтезу структур освітянина як індивіда, особистості й суб'єкта педагогічної діяльності.

Новою властивістю є індивідуальність конкретного педагога. Особливостями цієї системи є те, що вона унікальна, досить стійка і дає змогу досягати високих результатів в мінливих умовах оточуючого середовища, вибирати прийнятні та результативні особисто для нього технології.

З позиції системного підходу індивідуальність педагога має три компоненти, що пов'язані між собою: індивідний – природна, біологічна, психофізіологічна основа; особистісний – система особистісно і професійно значущих стосунків і властивостей особистості; суб'єктний – рівень самодетермінації і спосіб самореалізації у професійно значущому середовищі.

Базова основа професійної індивідуальності освітянина становлять його індивідні особливості, тоді як особистісно-суб'єктні – сутнісну. Професійна індивідуальність може бути сформована та розвиватись лише на особистісно-суб'єктному рівні.

Кожен вихователь (вчитель, викладач) має цілий ряд природних можливостей, що його характеризують: загальний рівень стану здоров'я; особливості темпераменту і когнітивних процесів, спеціальні здібності, у тому числі й педагогічні, що дозволяє створити найбільш сприятливі умови для реалізації партнерської взаємодії у процесі роботи з дітьми.

У процесі власної професійної діяльності кожен педагог самостійно вибудовує систему стосунків з оточуючим його навчальним середовищем на основі наявних особистісних особливостей. При цьому педагогіка партнерства виділяє як найбільш значимі такі: мотивація та обраний напрям педагогічної діяльності; емпатія, толерантність, психологічна грамотність і високий рівень компетентності, рівень опанування комунікативними навичками та організаційними здібностями, здатність до виявлення акцентуацій у професійній діяльності та інше.

У наукових працях О. Пехоти педагог розглядається як фахово спрямована система, що має здатність до саморегулювання та саморозвитку. Ці процеси знаходять своє вираження в усвідом-

ленні «власного професійного «Я», що має три основних структурних елементи: «Я» в минулому, «Я» в теперішньому, «Я» в майбутньому. Їх усвідомлення дає можливість педагогу збагнути необхідність змін у провідній меті та мотивах, життєвих та професійних планах при виборі особистісно орієнтованої педагогічної технології.

Тобто індивідуалізувати процес професійної підготовки освітянина до упровадження в систему роботи педагогіки партнерства можна розподілити на три рівні:

– індивідуальний (передбачено врахування і самоврачування педагогом природних особливостей власної особистості: темпераменту, особливостей когнітивних процесів, здібностей, емоційно-вольової сфери, стану здоров'я);

– особистісному (враховується необхідність формування системи фахово значимих стосунків і рис освітянина: ставлення до дитини, освітнього процесу, колег, педагогічній діяльності в цілому, професії вчителя; професійна спрямованість виявлення акцентуацій характеру у професійній діяльності тощо);

– суб'єктному (формується потреба й спроможність постійно регулювати свій професійний розвиток).

Саме розуміння педагогом власної сутності, необхідність створювати свій власний стиль професійної діяльності надає йому змогу стати конкурентоздатним в умовах упровадження педагогіки партнерства.

А. Кіктенко, О. Любарська, О. Пехота у своїх дослідженнях стверджують, що кожна конкретна педагогічна технологія висуває певні вимоги не тільки до рівня фахової підготовки освітянина, але й до індивідуальної композиції особистісних якостей (Пехоти, 2002: 241).

Під педагогікою партнерства розуміють чітко визначену систему взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу, у процесі застосування якої реалізуються наступні ідеї: навчання без примусу; пропагування ідеї складної мети; навчання з опорою, вільний вибір кожного з учасників взаємодії (педагог – дитина – батьки); робота на випередження; ідея великих блоків подання інформації.

Для педагогіки партнерства вкрай важливо, якою людиною є педагог. Основні принципи цієї особистісно орієнтованої технології не можуть бути реалізовані людиною, яка не має чітких морально-етичних принципів. Освітянин мусить володіти високою психологічною грамотністю і культурою. Закладені в основу педагогіки партнерства високий рівень поваги до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення, довіра

у відносинах, розподілене лідерство, принципи соціального партнерства реалізуються лише у тих освітян, у яких добре розвинені емпатія та толерантність. Емпатія (від. грец. *empathia* – співпереживання) розуміння будь-якого почуття: гніву, печалі, радості, яке переживає інша людина, і відповідний вияв свого розуміння цих почуттів (Крутій, Фунтікова, 2010: 86). Толерантність (від. грец. *tolerantia* – терпіння) – зважене, помірковане, терпиме ставлення до чужих позицій, вірувань, переконань, думок; обов'язків принцип існування морального здоров'я колективу (Крутій, Фунтікова, 2010: 270).

Розвиток дитини можливий лише за умови відчуття нею любові, поваги, підтримки, що їх випромінює педагог. Під час спілкування з дітьми дорослий повинен виявляти дружню прихильність та захопленість спільною творчою діяльністю, демократичність, відкритість, альтернативність, діалогічність. Освітянин мусить рефлексувати, щоб бути здатним до проектування та перепроєктування (залежно від вимог навчального процесу та потреб кожного окремого вихованця. Особливого значення набуває те, як дорослий спілкується з дітьми. Його тон повинен бути доброзичливим, товариським, зацікавленим.

У процесі навчальної діяльності педагог повинен залишатись бадьорим та спокійним, використовувати гумор, захоплювати вихованців перспективою успіху, правильного виконання складного завдання.

Найбільше такту, педагогічної доброти дорослий повинен виявляти наприкінці заняття, під час підбиття підсумків. Оцінка діяльності дітей повинна бути справедливою, адекватною, а сам освітянин повинен виявити максимальний такт та дипломатичність. Поважаючи переживання дитини, педагог мусить вибудувати для неї оптимістичну перспективу розвитку.

Високий рівень поваги до особистості дитини ставить перед педагогом одну з найбільш складних вимог: роздивитись майбутнє вихованця, розробити її власну траєкторію розвитку та обрати оптимальний лише для неї темп особистісного зростання. За І. Масліковою, власна траєкторія розвитку кожної особистості – це, свого роду, технологія її самореалізації, технологія творчого навчання і збагачення суб'єктного досвіду дитини, технологія створення її позитивної «Я-концепції», механізм творчого пошуку.

Робота над розробкою такої траєкторії розвитку може стати практично недосяжною без таких якостей педагога як людська мудрість, висока культура, широкий кругозір. При цьому педагог

повинен поводити себе як справжній дослідник: багато спостерігати, робити висновки. Так, за С. Крисюком, В. Пуцовим, дослідницький підхід – основа сучасної освітньої діяльності, педагогіки партнерства. М. Басов зауважував, що кожен метод, хоч який би він був досконалий, перетворюється у щось мертве, у шаблон, якщо в застосуванні його не буде виявлено всієї гнучкості. Для цього необхідна така організація роботи педагога, яка забезпечує дослідницьке ставлення до дитини (Маслікова, 2005: 7). Така робота неможлива без розуміння вихователем дитячої психології, вміння знаходити індивідуальний підхід до кожного вихованця, що потребує максимального напруження сил педагога.

Ідея розподіленого лідерства, на якій ґрунтується педагогіка партнерства, реалізується за допомогою опосередкованого керівництва дорослого й спрямування роботи. Педагог під час занять повинен поєднувати розумну вимогливість та гуманність. Він стає консультантом-тьютором, який визначає, кому саме з вихованців і коли потрібна допомога, увага, підтримка. Тьюторство, або тьюторська система (лат. tutor – захисник, опікун) – метод навчання і виховання студентів, заснований у закладах вищої освіти Великобританії. Викладач-тьютор консультує студента протягом його навчання з питань наукової й навчальної діяльності, суспільного життя в закладі освіти, виробничої практики (Крутії, Фунтікова, 2010: 270).

Основне завдання педагога-тьютора – не тиснути на вихованців, а створити умови, за яких вони самі були б зацікавлені у сумлінному виконанні певного завдання. Так, доцільно виконувати наступні завдання: застосування сюрпризного моменту; застосування прийомів «навмисна помилка дорослого», «звернення за порадою» (за Ш. Амонашвілі); «консультанти під час заняття», «пари та групи змінного складу», «пари змінного складу (блоки)» (за О. Колеченко).

Як тьютор дорослий повинен вчасно помітити невпевненість вихованця, побачити перші ознаки втоми, розгубленість, допомогти знайти та виправити помилки, надаючи тим самим психолого-педагогічну допомогу, а також продовжити роботу щодо підтримки позитивного психоемоційного клімату у процесі навчальної співпраці дітей. Особливої уваги потребує попередня підготовка педагога до занять: адаптація навчального матеріалу до рівня компетентності вихованців з даної теми, розробка алгоритмів виконання завдань в парах та змінюваних трійках, складання різного виду запитань, які можна використовувати як натяк, підказку, дружню пораду, неповний алгоритм

виконання завдання, який розробляється разом з дитиною, вибір найбільш простого і правильного варіанту розв'язання завдання з декількох тощо.

Освітлянин-тьютор стає своєрідним джерелом інформації, допомагає опанувати нові знання, використовуючи вже набутий дітьми досвід. Координуючи навчальний процес, він стимулює безперервний рух вихованців до знань, підтримує та заохочує до самостійного розв'язання завдань різного ступеня складності. При цьому педагог не повинен виконувати роботу замість вихованця, враховуючи його «зону найближчого розвитку», за Л. Виготським.

Педагог-тьютор повинен пам'ятати про важливість формування у дітей позитивної «Я-концепції», що ґрунтується на таких принципах: кожен вихованець має певний потенціал; спільна діяльність, побудована на основі принципів педагогіки партнерства, допомагає набутти комунікативних навичок, стати комунікабельним та соціалізуватись; опанування навчального матеріалу дозволяє розвивати творчі здібності та креативність.

У процесі реалізації ідеї складної мети, педагог не повинен диктувати та нав'язувати власні думки, ідеї, способи розв'язання проблеми. Важливо розмірковувати разом з вихованцями, роз'яснюючи їм щось не до кінця зрозуміле, відповідаючи на всі запитання.

Підсумком реалізації моделі педагогіки партнерства повинні стати сформовані у дітей стійкий інтерес до навчання і пізнавальні мотиви, потреба в саморозвитку та колективній роботі, що спрямовується на отримання спільного результату:

Педагог у процесі реалізації ідей та принципів педагогіки партнерства повинен створити умови для запобігання неуспішності дітей, попередження негативних явищ, які викликає невпевненість у собі, своїх силах, невротичні реакції. Виконуючи індивідуальні завдання, що пропонуються педагогом, вихованці самостійно обирають прийнятний для себе темп, який залежить від рівня цілеспрямованості, вмотивованості, рівня підготовленості та розвитку інтересів, нахилів, здібностей, можливостей вихованців. У процесі індивідуальної роботи час взаємодії з педагогом обмежений, нетривалий, саме тому діти, які відстають приречені на невдачу. Освітлянину необхідно здійснювати спеціальну роботу щодо запобігання неуспішності дітей у процесі реалізації ідей та принципів педагогіки партнерства (див. табл. 2).

**Висновки.** Таким чином, здійснивши аналіз вимог, які висуває до педагога педагогічна тех-

**Особливості професійної діяльності педагога-тьютора у процесі реалізації ідей та принципів педагогіки партнерства**

Параметри	Показники параметрів
1	2
Створення умов для реалізації ідей та принципів педагогіки партнерства	– знання теоретичних основ дитячої психології та педагогіки; сутності педагогіки партнерства ; – володіння технологіями, методиками, засобами педагогіки партнерства; – наявність відповідної матеріально-технічної бази; – психологічна та фахова готовність педагога до упровадження педагогіки партнерства; – налагоджена система роботи з батьками
Мета діяльності	– особистісний розвиток та саморозвиток дитини та педагога; формування у дитини комунікативних навичок, розвиток пізнавальної сфери; соціалізація
Реалізація ідей та принципів педагогіки партнерства	– здійснення діагностики та проведення аналізу можливостей (здібностей) дитини; – відповідність розробленої індивідуальної програми розвитку поставленій меті, яка відповідає потребам дітей, психолого-педагогічним можливостям, методам та формам, що застосовуються в системі навчальної діяльності з метою розвитку когнітивної сфери вихованців; – ступінь співвідношення керівництва педагога та самоорганізації дітей під час засвоєння знань; – підтримка сприятливого мікроклімату, створеного на основі принципів та ідей педагогіки співробітництва; – самокорегування та створення умов для корегування процесу засвоєння знань дітьми
Позиція, яку займає педагог у процесі реалізації принципів та ідей педагогіки партнерства	– побудова діалогу на основі демократизації стосунків педагог-дитина, забезпечення її особистісного розвитку
Взаємодія педагог-дитина у системі навчальному просторі	– співпраця та співтворчість
Діяльність дитини	– пошуково-дослідницька, самослідницька
Зміст діяльності	– проведення індивідуально орієнтованого освітньої, пізнавальної, комунікативної діяльності на основі ідей педагогіки партнерства; – формулювання мети та її декомпозиція на окремі завдання різного ступеня складності; – залучення дітей до навчально-пізнавальної та розвиваючої діяльності; – поступове, поетапне встановлення зворотного зв'язку та зіставлення отриманих результатів з метою поточне коригування та самокоригування діяльності педагога та вихованців; – контроль та самоконтроль
Засоби та прийоми, які використовує педагог	– методи: діалог, дискусія як засіб пізнавальної діяльності дітей, моделювання, використання технологій кооперативного навчання («Сингапурська технологія»), технології навчання у грі; – орієнтація на унікальність кожного вихованця; – особистісно-фахова рефлексія освітянина; – проектування освітнього процесу під час занять та інших видів діяльності упродовж дня на основі теоретичної моделі, діагностики та самодослідження; – складання індивідуальної програми розвитку кожного вихованця.
Культура мовлення педагога як один із засобів реалізації педагогіки партнерства	– унікальність (використовує персональні ознаки, доречно вживає слова, що позначають підтримку, схвалення); – усвідомленість (мова впевнена, точна, доречна), виявляє ерудицію, у мові відчувається повага до себе і оточуючих; – відповідальність (не порушує норм української мови); – діалогічність (створює ситуацію успіху (за А. Белкіним), використовує мовні засоби, що дозволяють виявляти повагу до співрозмовника; за допомогою мовлення створює доброзичливу атмосферу; не застосовує вислови у наказовій формі); – дієвість (поведінка відповідає мовленню, мова логічна, не суперечлива); – естетичність (дотримання оптимальної сили голосу та темпу мовлення, мова інтонаційно збагачена)

## Продовження таблиці 1

1	2
Результативність освітньої діяльності	– досягнення більш високого рівня знань, умінь та навичок як загальнонавчальних, так і спеціальних, життєвої компетентності дітьми; – підтримання позитивного клімату дитячого колективу; – підтримання високого рівня психологічного комфорту усіх суб'єктів освітнього процесу; – рівень самовизначеності, впевненості у власних силах дітей; – розвиток творчого потенціалу кожної дитини, креативності, когнітивних процесів
Результативність роботи педагога	– підтримка та збереження стійкого інтересу дітей до навчальної діяльності; – прискорення (уповільнення) темпів навчання; – розширення обсягів інформації, яка пропонується дітям; – якісні зміни у педмайстерності педагога
Професійні якості педагога	– наявність індивідуального почерку (стилю) діяльності; – гуманістичний світогляд, високий рівень загальної та психолого-педагогічної культури; – високий ступінь розвитку творчого потенціалу, емпатія; – готовність та потреба у професійному розвитку та самовдосконаленні, професійного мислення; – толерантність (як терпіння до чужої думки та чужих особистісних особливостей)

Таблиця 2

**Особливості професійної діяльності педагога щодо запобігання неуспішності дітей у процесі реалізації ідей та принципів педагогіки партнерства**

Параметри	Показники параметрів
Підготовка дітей до сприймання навчального матеріалу	– вивчення рівня опанування дітьми навчального матеріалу відповідно до вимог програми; – рівень опанування навчального матеріалу, який викликав найбільші труднощі
Організація освітньої діяльності	– інтенсифікація вивчення навчального матеріалу; – підвищення рівня складності завдань; – введення елементів проблемного навчання; – поетапне встановлення зворотного зв'язку; – підтримка інтересу до опанування знань, умінь та навичок
Організація самостійної роботи	– використання завдань різного рівня складності; – використання проблемних запитань; – використання вправ, які дозволяють помічати та усувати помилки
Попередження неуспішності дітей	– використання таких форм допомоги дітям, що не обмежують їхню самостійність; – урізноманітнення форм роботи з дітьми; – застосування таких завдань, що дозволяють активізувати вже набуті знання

нологія педагогіки партнерства можна зробити наступні висновки:

– реалізація ідей педагогіки партнерства неможлива без внесення суттєвих змін у систему педагогічної діяльності кожного освітянина (високий рівень загальної професійної підготовки, вмотивованість, ставлення до себе як основа вироблення домагань, високий рівень фахової культури, здатність до самоаналізу, рефлексії, оціночних суджень та можливість відмовитись від стереотипів);

– сформованість морально-психологічних, соціально-значущих та ділових якостей педагога (емпатія, толерантність, терпимість, гуманізм, педагогічна доброта) сприяють створенню та під-

тримці позитивного психолого-емоційного клімату у дитячому середовищі, партнерських відносин між дитиною та дорослим під час занять та у повсякденному житті.

Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблеми. Перспективними напрямками проведення подальшої роботи щодо упровадження педагогіки партнерства є застосування ігрової моделі навчання. Саме під час застосування технології навчання у грі діти отримують максимальну свободу інтелектуальної діяльності, самостійно знаходять способи розв'язання проблемних ситуацій, беручи при цьому на себе відповідальність за обране рішення.



#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. 324 с. («Словники»).
2. Маслікова І. В. Моніторингова система освітнього менеджменту. *Управління школою*. Харків: Видав. гр. «Основа», Вип.10 (34), 2005. 144 с.
3. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А. С. К., 2002. 256 с.
4. Словник методиста: методичний посібник / Укладач В.В. Волканова. Київ: 2008. 192 с. (Серія «Словники»).

#### REFERENCES

1. Doshkil'na osvita: slovnyk-dovidnyk: ponad 1000 terminiv, poniat' ta nazv [Preschool education] / upor. K.L. Krutij, O.O. Funtikova. Zaporizhzhia: TOV «LIPS» LTD, 2010. 324 p. («Slovnyky») [in Ukrainian].
2. Maslikova I. V. Monitorynhova systema osvith'oho menedzhmentu [Educational management monitoring system]. *Upravlinnia shkoloiu*. Kharkiv: Vydav. hr. «Osнова», 2005. (Serii «Biblioteka zhurnalu «»»); Vyp.10 (34). 144p. [in Ukrainian].
3. Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]: navch.-metod. posib. / Za zah. red. O. M. Piekhoty. Kyiv: A. S. K., 2002. 256 p. [in Ukrainian].
4. Slovnyk metodysta [Methodist Dictionary]: metodychnyj posibnyk / Ukladach V.V. Volkanova. Kyiv: 2008. (Serii «Slovnyky»). 192 p. [in Ukrainian].